Uitgave van de vereniging
Molenvrienden Land van Cuijk

MET ALLE MOLENS IN DE REGIO

VERENIGING MOLENVRIENDEN LAND VAN CUIJK

Molenvereniging in het Land van Cuijk en Noord-Limburg
www.molens.net/landvancuijk

BESTUUR

VOORZITTER	Mari Goossens	D. Boutsstraat 25
	Tel. 0485-573815	5831 VN BOXMEER
SECRETARIS	Don Werts	De Aalsvoorten 20
	Tel. 0485-322460	5443 CG HAPS
	Fax 0842-110623	molenvrienden.landvancuijk@planet.nl
PENNINGMEESTER	Perry Hendriks	De Vang 20
	Tel. 0485-322872	5437 BP BEERS
BESTUURSLEDEN	Walter Cornelissen	Park 8
	Tel. 0485-478818	5446 PH WANROIJ
	Stefan Willems	Lupine 3
	Tel. 0485-318028	5432 BT CUIJK

LEDENADMINISTRATIE	Tel. 0485-322460	De Aalsvoorten 20
	Fax 0842-110623	5443 CG HAPS
	GIRONUMMER: 4008385 *onder vermelding adres penningmeester*	

MOLENARCHIEF LAND VAN CUIJK	*Voor inlichtingen omtrent het archief kunt U contact opnemen met het secretariaat. Eenieder kan na afspraak het archief raadplegen*

BIOTOOPWACHT LAND VAN CUIJK	Tel. 0485-313298	Moleneind 4 5431 HW CUIJK

DE MOLENVRIEND 50

Colofon

Jaargang 19, nummer 2, juni 2003
Lijfblad van de vereniging Molenvrienden Land van Cuijk, opgericht in 1984.
De Molenvriend wordt gratis toegezonden aan de leden van de vereniging. De contributie hiervoor is • 10,--. Aanmelding kan geschieden door het bewuste bedrag te storten op de girorekening van de vereniging. De Molenvriend is een advertentiemedium. Prijs losse nummers • 0,70, voor dit jubileumnummer geldt een afwijkende prijs van • 2,50.

REDACTIE	*Harry Daverveld*	*Frits Harteman*
	Peter Simons	*Marko Sturm*
	Ben Verheijen	
REDACTIEADRES	*Bilderbeekstraat 23*	*5831 CW BOXMEER*
	of e-mail: j.m.sturm@tn.utwente.nl	
VERDER WERKTE(N) MEE	*Mari Goossens, John Houben, Don Werts en Stefan Willems*	
ILLUSTRATIES	*zie hiervoor de vermelding bij de artikelen pasfoto's: Don Werts*	
VOORPAGINA	*Er kon geen speciale molen voor de uitgave van dit nummer gebouwd worden, maar in deze bewerking lijkt het net echt (foto en bewerking Marko Sturm).*	

In dit nummer

pagina 2 **Colofon**
pagina 3 **In dit nummer**
Van de redactie
pagina 4 **Voorwoord van het bestuur**
door: Mari Goossens
pagina 5 **Geschiedenis van de molens in de regio**
korte algemene historische inleiding van de beschreven molens
door: Marko Sturm

In de artikelen van pagina 6 tot en met 45 komen alle molens in het Land van Cuijk en Noord-Limburg aan bod. De volgorde van deze artikelen is gebaseerd op geografische overwegingen. Op de overzichtskaart in het midden van dit nummer kunt U zien welke molen op welke pagina beschreven wordt.

pagina 24 **Overzichtskaart van de molens in het Land van Cuijk en Noord-Limburg**

vervolg van de beschrijvingen van de molens

pagina 46 **Molenbezoek in de regio**
openingstijden en telefoonnummers van de molenaars

Van de redactie

Met veel genoegen kan de redactie u hierbij de 50e uitgave van de Molenvriend als jubileumnummer aanbieden, waarin wij aan de molens in het Land van Cuijk en die van Noord-Limburg en hun molenaars aandacht besteden. U ziet dat de inhoud, lay-out en het gebruikte papier anders zijn dan dat u van ons gewend bent. In de samenstelling van deze uitgave is veel (vrije) tijd van de redactieleden gaan zitten. Een aantal van hen hebben naar vermogen een beschrijving van de molens gegeven, hetgeen zij met liefde en plezier gedaan hebben, voor u en voor onze vereniging. Ook wil zij haar dank uitbrengen aan de niet-redactieleden voor hun inbreng.

Aangezien alle molens al eens uitgebreid in “de Brabantse Molens”, “het Limburgs Molenboek”, “Molens in het Land van Cuijk” en bovendien in de Molenvriend de revue zijn gepasseerd, hebben wij gemeend dat een korte geschiedenis van de molens volstaat, zij het, dat de laatste bijzonderheden hierin zijn opgenomen.

Gezien het natuurlijk verloop, ook bij de redactie, weten wij niet of het ons allen gegeven is de 100e uitgave mee te maken, wel dat we dit werk met plezier zullen voortzetten om die mijlpaal te bereiken. Het is niet altijd meegevallen de voorafgaande 49 nummers de deur uit te krijgen, maar we blijven optimistisch, waarbij uw steun onmisbaar blijft.

de redactie

Voorwoord van het bestuur

Met gepaste trots presenteren wij u hier de 50e editie van onze Molenvriend. Het is mij een genoegen deze jubileumuitgave met een voorwoord te mogen inleiden.

Binnen onze nu bijna twintig jaar bestaande vereniging is de “Molenvriend” een belangrijk bindmiddel tussen onze leden. We wisselen hierin informatie uit tussen onze actieve en passieve(re) doch geïnteresseerde leden.
Om in een metafoor te spreken. We kunnen het vergelijken met de gluten in de tarwe. De molenaar maalt het geselecteerde graan fijn genoeg. De bakker bewerkt het meel, samen met een goede dosering van andere ingrediënten, tot een goed samenhangend en lekker brood. Het is dan goede kost, “lekker leesvoer”. We bedanken vanaf hier molenaar/bakker Frits en zijn redactie voor hun inzet voor ons blad.

Dit jubileumboekje wil een tijdsbeeld geven van het molenbestand van onze vereniging. Een stukje geschiedenis en de huidige toestand van de 18 molens en hun molenaars worden hier beschreven.

In een voorwoord is het wel eens goed om eens achterom en vooruit te kijken voor wat betreft de molensituatie.
De laatste decennia is er maatschappelijk meer belangstelling ontstaan voor ons cultureel erfgoed waartoe we zowel molens als bomen mogen rekenen. Zo zijn er diverse molens gerestaureerd en worden ze in het algemeen goed onderhouden. Denk in dit verband aan de Vooruitgang in Oeffelt, de Martinus in Beugen, de molens in Gennep en de Plasmolen. Alles mag echter naar de mening van veel molenaars wel sneller gebeuren. De ambtelijke molen lijkt hier meer op een zaagmolen. Komt moeilijk op gang maar trekt wel door. Konden we maar een vergelijking met een pelmolen maken. In dit verband zijn de ontwikkelingen rond De Hoop in Beers hoopvol.

De verzakelijking, de toenemende bureaucratisering en inspraak van de maatschappij leiden echter steeds vaker tot een slechte biosfeer voor de molen en beperken zijn functionaliteit.
In dit verband moeten we denken aan milieubeweging, Arbo- en veiligheidsregelgeving , HACCP-regels en hoge verzekeringspremies. Daarom is het bijna ondoenlijk bedrijfsmatig nog een molen te runnen en moet er steeds meer een beroep op vrijwillige molenaars gedaan worden. Ze kunnen dan meestal alleen maar voor de prins draaien. Er gaat zo een stuk animo en vakkennis verloren.

Zodoende loopt ook het particulier molenbezit snel terug. Binnen onze regio hebben we er nog vier. Maar hoe lang nog? Wat brengt de toekomst ons voor de molens in Katwijk en Gassel? Tengevolge van de heersende subsidieregeling kiezen veel moleneigenaren nu voor een stichting als beheersvorm omdat deze het voordeligst uitpakt. De vraag is of dit met het nieuwe rijksmonumentenbeleid zo blijft.

Al deze ontwikkelingen zullen hun invloed hebben op het molenbestand, de vrijwillige molenaar en onze vereniging. In onze 100e editie zult u hopelijk kunnen lezen of deze impact tot een positieve beoordeling aanleiding geeft.

Mari Goossens, voorzitter

Bij overname van artikelen en/of foto’s, auteur en eventuele bron(nen) vermelden. Tevens hiervan melding maken bij de uitgeefster of redactie van dit blad.

De redactie stelt zich niet aansprakelijk voor eventueel gemaakte fouten of anderszins ontstane ongemakken.

Geschiedenis van de molens in de regio

Alvorens de molens afzonderlijk te beschrijven, volgt eerst een kort artikel over de geschiedenis van de molens in de regio.
Verreweg de meeste molens in onze regio zijn gebouwd na de Franse tijd. In deze tijd behoorde het recht op wind niet meer toe aan de graaf of heer van een bepaald gebied, zodat – na het doorlopen van de bouwprocedures – iedereen een windmolen kon bouwen en exploiteren en de boeren vrij waren om te kiezen bij welke molenaar ze hun graan lieten malen. In deze tijd kregen de meeste dorpen dan ook twee molens.

Het is opvallend dat in het Land van Cuijk en Noord-Limburg relatief veel molens behouden zijn gebleven. Het huidige molenbestand, zoals in deze uitgave beschreven, vormt zo'n 40 % van het aantal molens dat onze regio ooit gekend heeft. Als we dit vergelijken met het landelijk gemiddelde (circa 1000 behouden molens van de 10 000 die er ooit waren), kunnen we met recht zeggen dat we hier nog veel molens hebben.
Een kijkje in de geschiedenis en bouw van de molens verklaart veel. Door de geïsoleerde ligging tussen de Nederlands-Duitse grens en de onontgonnen Peel was er vroeger weinig economisch verkeer met de rest van het land, waardoor de regio arm was. De slechte zandgrond die we in grote delen van onze regio kennen, verbeterde dit niet bepaald. Eind 19e en begin 20e eeuw, toen in sommige delen van ons land windkracht al vervangen werd door de stoommachine, werden in onze regio nog volop molens bijgebouwd, omdat de brandstofkosten voor de moderne krachtbronnen te hoog waren. Om bij de bouw kosten te sparen, werden indien mogelijk tweedehands onderdelen gebruikt, die afkomstig waren van molens die door de komst van de stoommachine elders overbodig waren geworden. Ook werden soms gehele molens overgeplaatst. Het is dus niet zo verwonderlijk dat hier relatief veel molens te vinden zijn, omdat sommige molens uit andere streken hier een nieuwe standplaats vonden.
Ook na de tweede wereldoorlog hebben veel molens in onze regio nog op commerciële basis gefunctioneerd. De oorlogsschade, die vooral bij de langs de rivier de Maas gelegen molens hier en daar aanzienlijk was, werd indien mogelijk hersteld. Veel molens hebben dus lang gefunctioneerd in vergelijking met de rest van het land. Na het toepassen van de monumentenwet op molens, was het niet meer toegestaan om molens te slopen. Voor sommige moleneigenaars was dit reden om net op tijd de molen om te trekken. Gelukkig echter kwam voor veel molens in onze regio de status van beschermd monument op tijd.
In de loop van de jaren wordt het voor de beroepsmolenaars steeds moeilijker om nog met behulp van windkracht te concurreren met maalderijen, zodat zij genoodzaakt zijn om het maalbedrijf te stoppen. Sinds 1977 is het beheer van de maalvaardige molens meer en meer in handen gekomen van vrijwillige molenaars, die de molens voor het nageslacht behouden.

De molens die thans in onze regio staan zijn alle korenmolens. Dit is niet altijd zo geweest, omdat – met name in de omgeving van Cuijk – de leerlooierij een belangrijke industrie was. Voor de opkomst van chemische looistoffen was fijngemalen eikenschors een belangrijke hulpstof bij het looiproces. Deze schors werd fijngemalen op diverse molens in het Land van Cuijk die hiertoe een speciaal koppel zogenaamde runstenen hadden. Dit was onder andere het geval bij de Bergzicht te Gassel en De Hoop te Beers. Jammergenoeg zijn deze runstenen overal verdwenen, zodat deze geen tastbare herinnering aan de ooit zo belangrijke leerlooierij meer kunnen geven.

Zoals gezegd staan er nu nog uitsluitend korenmolens in onze regio. Deze korenmolens werden gebruikt voor het malen van granen voor de bakker en voor de landbouwgewassen rogge en haver, die in deze streek veel voorkwamen. Tegenwoordig is er in de landbouw veel veranderd, wat onder meer met zich mee heeft gebracht dat deze oorspronkelijke graangewassen voor een groot deel verdrongen zijn door maïs, dat meestal in zijn geheel verhakseld wordt. Gelukkig heeft dit niet kunnen wegnemen dat de meeste molens in onze regio nog met enige regelmaat malend te zien zijn. Laten we hopen dat met de korenmolens niet hetzelfde zal gebeuren als met de runmolens en dat deze nog lang voor onze streek behouden kunnen blijven.

Marko Sturm

De Katwijkse molen

Katwijk

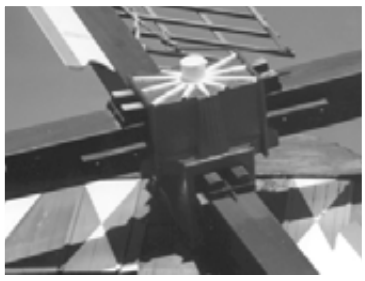

Type: achtkante stellingmolen
Vlucht: 22,75 m, oud-hollands
Bouwjaar: 1869

Eigenaar: Jan van Kempen
Inrichting: één koppel stenen

De Katwijkse molen

De molen van Katwijk heeft nimmer een naam gehad, in de volksmond wordt hij daarom de Katwijkse molen genoemd.
De rietgedekte achtkantige romp van de molen is geplaatst op een vierkant stenen woonhuis. De molen is ingericht met een koppel kunststenen.

Ligging en biotoop

De molen is gelegen aan de verbindingsweg tussen Linden en Katwijk. Aan de rand van het industriegebied “Haven-Cuijk” en het water van de “Kraaienbergse Plassen”.
Er is windbelemmering door het industrieterrein, het acaciabos en de beukenboom waarvan de takken tot aan de stelling reiken. Draaien gaat goed maar malen is moeilijk door de windbelemmering.

Korte geschiedenis

De dorpen Linden en Katwijk waren gelegen tussen de rivier de Maas en het stroomgebied van de Cuijkse en Beerse overlaat. Dit had tot gevolg dat als de Maas uit was, de boeren de molens in Cuijk en Beers niet konden bereiken door het hoge water. Daarom werd er besloten een molen op te richten halverwege Katwijk en Linden. Jos van der Steijn kocht in 1869 een overbodig geworden poldermolen van de Zuidplaspolder bij Gouda en vervoerde deze molen op een vlot naar Katwijk. Hier werd de molen opgericht op een stevig gebouwd vierkant woonhuis. De romp en kap welke met riet gedekt waren, werden bekleed met dakleer wat toen gebruikelijk was in deze streek. Enkele jaren na de bouw is de molen overgenomen door de familie Jetten en in 1951 door schoonzoon Jan van Kempen.

Vermoedelijk is de molen gebouwd rond 1835 omdat de Zuidplaspolder in die tijd is ingepolderd. Het was een vijzelmolen. Het is nu nog aan de twee eikenhouten hoekstijlen te zien waar de vijzel heeft gezeten. De andere zes hoekstijlen zijn van grenenhout. Door de Zuidplaspolder te bemalen met een stoomgemaal waren de poldermolens overbodig geworden. In 1879 zijn de laatste poldermolens per opbod verkocht. De molens waren uitgerust met een kroonwiel op de koningsspil in plaats van de veel voorkomende bonkelaar of rondsel. Dit kroonwiel is nog steeds functioneel in deze molen en brengt de draaiende beweging van de gietijzeren bovenas over naar de koningsspil. De gietijzeren bovenas is gegoten door Penn & Bauduin in Dordrecht.
In 1954 is de molen voor het eerst gerestaureerd en is het dakleer van de romp en de kap vervangen door riet. In de jaren zestig is de agrarische omgeving van de molen veranderd in een industrieterrein, wat de windvang niet ten goede is gekomen. Het malen van graan gebeurde allang niet meer met windkracht. Hierdoor raakte de molen langzaam in verval. In 1983 is er gestart met een algehele restauratie van de molen die in twee fasen is uitgevoerd. De tweede fase startte in 1986 en is in april 1987 gereed gekomen. Vanaf de restauratie wordt er door vrijwillige molenaars op de molen gedraaid. Landschappelijk verandert er op dit moment veel rond de molen. Door de ontzanding komt de molen steeds dichter aan het water te staan. Dus dichter bij zijn oorsprong, maar een poldermolen zal het toch nooit meer worden.

Tekst en foto’s: Peter Simons

Molenaars

Peter Simons

Hans Selten

Bergzicht

Gassel

Type: achtkante bergmolen
Vlucht: 25,3 m, Van Bussel met remkleppen
Bouwjaar: 1808

Eigenaar: Jan van Haren
Inrichting: twee koppels stenen

De naam Bergzicht lijkt op het eerste gezicht wat vreemd. Als het Boszicht was geweest, dan had niemand een vraagteken geplaatst. Vroeger was het echter mogelijk om vanaf de molen de “Mookse berg”, ofwel Mookerheide te zien, vandaar de naam.
De molen Bergzicht is een rietgedekte achtkantige bergmolen met Van Bussel-gestroomlijnde wieken.

Ligging en biotoop

De molen ligt aan de weg van Cuijk naar Grave. Eén kilometer ten westen van Gassel, tegen de rand van het bos dat ooit eens heide geweest is. Door deze dichte begroeiing wordt het de molen moeilijk gemaakt goed te kunnen draaien.

Korte geschiedenis

Op de baard van de molen staat “Anno 1808”. De molen zou uit de Zaanstreek zijn gekomen en per vlot naar Gassel vervoerd. Helaas is deze molen door de Fransen in brand gestoken in 1814, tijdens de belegering van Grave door de Prins van Oranje. Omstreeks 1815 wordt de huidige molen gebouwd. Volgens het Brabants Molenboek zou het om een importmolen gaan. Anderen spreken dat weer tegen. In tegenstelling tot andere achtkanten heeft de molen namelijk geen veldkruizen. Dat zou er op kunnen duiden dat we hier te maken hebben met een in Brabant gebouwde molen. De molen is oorspronkelijk ingericht geweest als koren- en looimolen maar heeft zijn sporen verdiend als korenmolen. Volgens oudere inwoners van Gassel heeft de molen ook een koppel pelstenen gehad. De huidige eigenaar en molenaar is Jan van Haren, geassisteerd door Mari Goossens.
In 1962 heeft de molen een grote restauratie ondergaan: de oorspronkelijke dakleerbekleding wordt vervangen door een rietpels en de vloeren worden vernieuwd. In 1984 worden de beide roeden verbeterd met Van Bussel-stroomlijnneuzen. Door een scheur in de as moest deze worden vernieuwd, verder werd in 1992 een nieuwe buitenroe gestoken. De vangtrommel is vervangen door een vangstok. De moderne maalderijmachines zijn verwijderd uit de molen waardoor de molen zijn oude ambachtelijke karakter terug heeft gekregen. Recentelijk is een deel van het riet opgeklopt en is het tweede koppel stenen weer teruggeplaatst.

Wat betreft de biotoop: in 1998 zijn de vrijwillig molenaars twee zaterdagen bezig geweest met het kappen en snoeien van bomen en struiken. Het was een hele klus want acacia’s hebben gemene doornen. Aan de zuidwestkant blijft echter windbelemmering door begroeiing van het Brabants Landschap.

Jan van Haren is haast dagelijks op zijn molen actief. Hij heeft van de molens in het Land van Cuijk de meeste omwentelingen op de teller staan. Het gaat goed met deze molen. Jan wil dat zo houden. Daarom wordt er door hem gewerkt aan een beheersvorm om dit ook voor de toekomst veilig te stellen.

Tekst: Peter Simons
Foto’s: Jan van Haren en Frits Harteman

Molenaars

Jan van Haren

Mari Goossens

De Hoop

Beers

Type: ronde stenen stellingmolen (romp)
Vlucht: 26 m
Bouwjaar: 1840

Eigenaar: gemeente Cuijk
Inrichting: 1 koppel runstenen
2 koppels stenen voor koren

Oorspronkelijk was “De Hoop” een ronde stenen stellingmolen voor het malen van koren en schors. Momenteel is het een romp zonder stelling en kap. De molen had 2 koppels stenen voor het malen van koren en 1 koppel voor het malen van schors.

De romp is gelegen aan de Leuvert ten westen van Beers aan de rand van het dorp.
Ten westen van de molen staat een rij hoge bomen die later bij eventueel draaien behoorlijk in de weg zal staan.

Korte geschiedenis

Voor zover bekend moet de molen reeds in 1840 gebouwd zijn voor het malen van schors. Zeker is, dat hij later ook geschikt gemaakt wordt voor het malen van koren. In het dagboek van mulder Willem van Riet lezen wij namelijk dat hij de molen op 22 juli 1850 heeft “aangemalen” en op 31 december 1852 voor ƒ 8030,— heeft gekocht. De molen zal zoals gezegd gebruikt worden voor het malen van koren en schors. Schors voor het looien van leer. Oorspronkelijk heeft de molen borstroeden hetgeen blijkt uit de aantekeningen. Regelmatig worden de borsten of de oplangers vervangen. In het begin van de twintigste eeuw worden deze vervangen door stalen roeden. De firma Franssen uit Vierlingsbeek is daarvan de leverancier. Ook de aankoop van stenen voor de runmolen wordt vermeld evenals de stenen voor de rogmolen. Ooit heeft men getracht zelf stenen te maken gezien de levering van materiaal hiervoor. De molen heeft dikwijls last gehad van hoog water als de Maas er weer eens “uit” was hetgeen niet alleen voor de molen doch ook voor de inwoners van Beers en Vianen veel ongemak met zich mee bracht. Tot 1955 bleef de molen in bezit van de familie Van Riet. Daarna ging hij in andere handen over. De laatste eigenaar / mulder was de dit jaar overleden Herman van de Besselaar. Deze had de molen, die inmiddels onttakeld was en in zeer slechte staat verkeerde, verkocht aan de toenmalige gemeente Beers waarbij het in de bedoeling lag dat de molen t.z.t. gerestaureerd zou worden. Dit t.z.t. bleek een rekbaar begrip te zijn. De gemeente Beers had of geen geld of legde haar prioriteiten elders zodat de conditie van de romp en het weinige wat nog van het gaande werk over was verder achteruit kon gaan. Na de gemeentelijke herindeling kwam de molenromp in bezit van de huidige eigenaar, de gemeente Cuijk. Het werd er niet beter op. De gemeente voelde er om financiële redenen ook niet veel voor de molen te restaureren. De inmiddels opgerichte “Stichting molen De Hoop” stelde alles in het werk om een restauratie te bevorderen. Helaas is zij, ondanks al haar inspanning, nog niet in haar opzet geslaagd. Maar men blijft volharden met het indienen van plannen en als de tekenen niet bedriegen is het niet onwaarschijnlijk dat, ondanks vele tegenwerking, het er toch nog van zal komen. Hopelijk kunnen we dan in plaats van “te zijner tijd” zeggen dat “binnen afzienbare tijd” het Land van Cuijk er weer een stellingmolen bij heeft.

Tekst: Frits Harteman
Foto’s: Frits Harteman en Perry Hendriks

Molenaar

Perry Hendriks

Mariamolen

Haps

Type: zeskante bergmolen
Vlucht: 24,65 m, oud-hollands
Bouwjaar: 1802 (vermoedelijk)
Website: www.molens.net/noord-brabant/haps

Eigenaar: gemeente Cuijk
Inrichting: twee koppels kunststenen

Korte geschiedenis

In 1794 werd door de familie Manders een standerdmolen gebouwd aan de weg naar Cuijk. Waarschijnlijk is deze molen door brand verloren gegaan. Maar reeds in 1802 verscheen aan de overkant van de weg schuin tegenover de locatie van de standerdmolen de nu nog bestaande Mariamolen. De molen is in 1859 met ruim 3 meter verhoogd en omgetoverd in een belt- of bergmolen.

Begin 20e eeuw kwam de Mariamolen in handen van het bekende molenaarsgeslacht Wagemans. De laatste telg uit het geslacht deed de molen over aan zijn neef Piet Peters. Deze verkocht de molen in 1969 aan de gemeente Haps (na herindeling nu de gemeente Cuijk), maar bleef er wel molenaar tot in 1998, waarna vrijwillig molenaar Don Werts het beheer van de molen overnam.

Zijn naam dankt de Mariamolen overigens niet aan de naam van de heilige Maria, zoals sommigen zouden vermoeden. Wel is de molen genoemd naar de vrouw van een van de laatste vakmolenaars. Daarvoor is de molen altijd naamloos geweest.

Bouwwijze

De Mariamolen is een zogeheten zeskante bergmolen. Een bergmolen is een aantal meters hoger opgetrokken dan een doorsnee molen. Zodoende kan hij meer wind vangen en bergplaats bieden voor de graanhandel. Om het voor de molenaar mogelijk te maken om bij de wieken en staart te komen is een ring van aarde tegen de voet van de molen geworpen. Vandaar de naam belt- of bergmolen.
Het zeskante heeft betrekking op de constructie van de romp, welke rondom uit zes vlakken bestaat. Er zijn in Nederland nog slechts zeven windmolens met dit type romp. Daarentegen zijn er een paar honderd molens met een achtkante romp in ons land. Ondanks de lagere kosten om een zeskant te bouwen (het zijn immers zes in plaats van acht vlakken), zal waarschijnlijk in de loop der tijden zijn gebleken dat een zeskant een slappere constructie heeft dan een achtkant. Van de zeven zeskante molens in Nederland zijn er drie grondzeiler, drie stellingmolens en één bergmolen. Dus bij deze molen mogen we spreken van een unieke combinatie van bouwtypen.

De romp en kap van de Mariamolen zijn opgebouwd uit grote eikebalken. De bedekking wordt gevormd door zogenaamde schaliën: eikenhouten plankjes met een breedte van ongeveer 15 cm.

Tekst en foto's: Don Werts

Molenaar

Don Werts

De Korenbloem

Mill

Type: ronde stenen bergmolen
Vlucht: 25 m, oud-hollands
Bouwjaar: 1847

Eigenaar: R. Ligthart
Inrichting: één koppel 17'er kunststenen

Korte geschiedenis

In het jaar 1847 gaf Hendrikus Cuppen opdracht voor de bouw van een stenen beltmolen. Ook bij deze bouw werd zoals gebruikelijk in deze streek gebruik gemaakt van onderdelen welke afkomstig waren van sloopmolens.

De levensloop van deze molen verschilt niet veel met die van zijn soortgenoten. Hij wisselde van tijd tot tijd van eigenaar en kende diverse molenknechten. Een van deze molenknechten was M. van Kempen die de molen in 1964 in bezit kreeg en er een handel in diervoeders vestigde.

Uiteraard moest er voortdurend aan de conditie van de molen gesleuteld worden. Bij het uitbreken van de tweede wereldoorlog in mei 1940 liep de molen door de gevechten rond Mill ernstige schade op. Deze werd

de molen kende zelfzwichting en het Van Bussel-wieksysteem

spoedig hersteld waarna in de loop van de tijd diverse restauraties volgden waarvan die in 1979 een van de laatste was.

Ook het gevlucht onderging veranderingen. Zo bezit de molen nu een oud-hollands gevlucht, maar in het verleden heeft het ook zelfzwichting en het Van Bussel-wieksysteem gekend.

Na de restauratie in 1979 werd de molen door de vrijwillige molenaars Theo van Bergen en Johan Reijnders bemalen. Deze beide molenaars vertrokken echter na enige jaren naar een andere molen in onze regio. Theo naar Beugen en Johan naar St.-Hubert. Voor zover bekend heeft de molen in 1987 ter gelegenheid van Carnaval voor de laatste keer gedraaid.

in 1987 heeft de molen voor het laatst gedraaid...

Het verval was inmiddels ingetreden en het werd er door de stilstand niet beter op. Zou men met de molen willen draaien, dan is dit gezien de bouw van een fitnesscentrum tegen de belt aan en de hierdoor belabberde biotoop, bijna niet te doen.

We zijn inmiddels in de jaren negentig beland en de molen wordt verkocht aan de firma Kuppenveld uit Langenboom die er grote plannen mee heeft. Een restauratie wordt gedeeltelijk op gang gebracht maar tot overmaat van ramp wordt de belt gedeeltelijk afgegraven om plaats te maken voor een woning. In 2001 wordt de molen weer verkocht. De nieuwe eigenaar wil de restauratie afmaken en de molen weer doen laten draaien. Helaas is het er totnogtoe niet van gekomen en wacht de molen op betere tijden.

Tekst: Frits Harteman

De Heimolen

Sint-Hubert

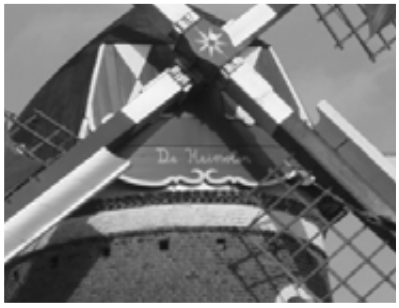

Type: ronde stenen bergmolen
Vlucht: 24,6 m, oud-hollands en Van Bussel
Bouwjaar: 1877
Website: www.deheimolen.draait.nl

Eigenaar: gemeente Mill en Sint-Hubert
Inrichting: één koppel 16'er stenen
hamermolen (buiten gebruik)

Ligging en biotoop

De molen is gelegen aan de weg van Mill naar Wanroij, ongeveer 1 km ten zuidwesten van de dorpskern St.-Hubert. Aan de noordwestkant staan wat de ligging van de molen betreft nogal wat hoge bomen wat een belemmering is bij het draaien van de molen.

Korte geschiedenis

Tot vlak na de tweede wereldoorlog kende het dorp St.-Hubert twee windmolens voor het malen van granen. Eén van die molens was "De Korenaar" die in 1880 gebouwd is in opdracht van de molenaarsfamilie Verbruggen. Tot het jaar 1951 heeft hij in de dorpskern van St.-Hubert gestaan, daarna werd hij afgebroken en naar het westen van ons land getransporteerd om weer opgebouwd te worden.

Ten zuidwesten van St.-Hubert staat nu nog "De Heimolen", deze werd hier gebouwd in het jaar 1877, in opdracht van molenaarsfamilie Reijnen uit Wanroij en pastoor Reijnen uit Altforst. Voor de bouw van de molen is ook gebruik gemaakt van onderdelen van een standerdmolen, die in Mill heeft gestaan en daar in 1873 is afgebroken. Over de locatie van de molen was goed nagedacht en hij kwam boven op een plooiing in het landschap te staan, deze verhogingen zijn ontstaan ver voor onze jaartelling door aardverschuivingen. Aan de oostkant loopt het landschap af, aan de westkant blijft het landschap hoog en is nu een bosrijke omgeving. Vroeger was dit echter een uitgestrekt heidelandschap, vandaar de naam "De Heimolen".

In de jaren twintig is de molen van eigenaar verwisseld, maar wel binnen de familie Reijnen. In het jaar 1935 is de molen eigendom geworden van de toenmalige molenaarsknecht Piet Vereijken, die jaren met de molen gewerkt heeft, zelfs in de tweede wereldoorlog. De molen raakte toen zwaar beschadigd en hij heeft jaren gedraaid met twee wieken.

In het jaar 1985 is de molen verkocht aan de gemeente Mill en St.-Hubert. Hij wordt nu draaiende gehouden door vrijwillige molenaars.
De laatste restauratie is in 2000 uitgevoerd, hierbij zijn het linkervoeghout, de lange en korte spruit, de staart met de lange en korte schoren en ook de kruilier vernieuwd. Op de buitenroe zijn twee nieuwe zeilen aangebracht.

Bijzonderheden

Wat je niet vaak tegenkomt is, dat het spoorwiel op de steenzolder op z'n kop is bevestigd, dit in verband met het aandrijven van een mengketel die jaren dienst heeft gedaan maar helaas niet meer in de molen aanwezig is.
Tot slot: "De Heimolen" staat er prachtig bij, zelfs tijdens de avonduren in de schijnwerpers.

Tekst: Harry Daverveld
Foto's: Harry Daverveld en Frits Harteman

Molenaars

Harry Daverveld

Mart Deelder

De Hamse Molen

Wanroij

Type: gesloten standerdmolen
Vlucht: 26,5 m, oud-hollands
Bouwjaar: 1811/1978
Website: go.to/hamsemolen

Eigenaar: gemeente Sint-Anthonis
Inrichting: twee koppels stenen (17'er en 14'er)

Ligging en biotoop

De Hamse molen ligt aan de Molenstraat met een totnogtoe uitstekende biotoop.

Korte geschiedenis

Van oorsprong afkomstig uit de Achterhoek, werd in 1811 in Wanroij in de buurtschap De Ham, op initiatief van drie inwoners een standerdmolen met 3 verdiepingen gebouwd. Tijdens de bouw ging de molen al in eigendom over aan J. Reijnen, één der initiatiefnemers. Gedurende 150 jaar zou de molen in bezit van de familie Reijnen blijven en was hij al die tijd van groot belang voor de inwoners van Wanroij en omgeving, zeker tijdens de tweede wereldoorlog.

Op een kwaad moment werd er besloten te stoppen met het malen op de wind en werd er in 1959 elders in het dorp een motormaalderij opgericht. Hierdoor kwam er definitief een einde aan het malen met de molen. Hij werd in 1961 verkocht aan Van Gemert N.V. Dit bedrijf kocht de molen voor de grond en had er derhalve geen belang bij dat de molen bleef staan. Een verzoek om een sloopvergunning door deze N.V. werd afgewezen, integendeel, de gemeente wilde de molen bij haar besluit in 1970 restaureren. De gebruikelijke moeilijkheden bij het invullen van het financiële plaatje en de tegenwerking van de eigenaar vertraagden de restauratie.

Het verval van de molen vertraagde echter niet en ging steeds verder. Op een gegeven moment, om precies te zijn 3 juli 1974, zakt hij van ellende in elkaar. De molen is op dat moment de enige gesloten standerdmolen in Nederland met drie verdiepingen. Men vindt dat een dergelijke molen behouden moet blijven. Daartoe werd een reeks van initiatieven gestart om de molen, die inmiddels in handen is gekomen van de gemeente Wanroij, te restaureren. In 1978 werd de molen door de firma Beijk gerestaureerd. Zijn plaats is echter nu aan de overzijde van de weg. Bij de restauratie werd gebruik gemaakt van de nog te gebruiken onderdelen t.w. standerd en bovenwiel met as, waarvan de as inmiddels is vervangen. De molen krijgt als "De Ster" door zijn geschilderde ster op de zijwegen grote bekendheid in molenland.

Onder de molen heeft lange tijd het slagblok van een oliemolen gestaan. Dit doet nu als zodanig dienst op Holtens Molen in Deurne.

De Hamse molen, men heeft ervoor gekozen om de oude naam weer te hanteren, verkeert op het ogenblik in een goede staat, hoewel de molenaars er toch nog een verlanglijstje op nahouden. Zo zou men graag zien dat het oud-hollands wieksysteem vervangen wordt door het Van Busselwieksysteem, welk systeem de molen ook voor zijn restauratie had.

Over de toekomst van de molen is nog wat onzekerheid. Door de aanleg van een bedrijventerrein in zijn nabijheid wordt er druk gesproken over alweer een verplaatsing teneinde de molen ook voor de toekomst te verzekeren van een goede biotoop. Een biotoop die men als geen andere in het "nog" weidse Hamse landschap kent.

Tekst: Frits Harteman
Foto's: Frits Harteman en Jan Selten

Molenaars

Jan Selten

Jos Verberk

Walter Cornelissen

Luctor et Emergo

Rijkevoort

Type: ronde stenen stellingmolen
Vlucht: 24,25 m, oud-hollands
Bouwjaar: 1901

Eigenaar: gemeente Boxmeer
Inrichting: één koppel stenen

Geschiedenis

In 1900 werd door Hermanus Verbruggen een motormaalderij opgericht aan de Brink te Rijkevoort. Omdat waarschijnlijk de energiekosten toch tegenvielen, besloot hij een jaar later ook een windmolen op te laten richten. Met zijn bouwjaar 1901 is de Luctor et Emergo dan ook één van de jongste molens in onze regio.

Bij de bouw van de molen is naar alle waarschijnlijkheid gebruik gemaakt van het achtkant van een zaagmolen in Rotterdam [zie Molenvriend nummer **43** en **44**]. Aan de hand van afmetingen van de diverse hergebruikte balken, heeft molenaar Robbert Verkerk de afmetingen van het oude achtkant vrijwel geheel kunnen reconstrueren.

Niet alleen de molen zelf is een belangrijk onderdeel van het erfgoed van het dorp Rijkevoort, ook de karakteristieke molenaarshuizen bij de molen mogen niet ongenoemd blijven. Deze zijn respectievelijk gebouwd door Jan en Willem Verbruggen, het huis van de laatste is in Jugendstil-stijl gebouwd.

De molen is tijdens de tweede wereldoorlog voorzien van het systeem-Van Bussel, maar tijdens een restauratie in 1972 is dit systeem weer verdwenen. Sinds 1986 is de molen gemeente-eigendom.

Interieur

In het interieur van de molen is zonder twijfel de beschildering van de koningsspil, het spoorwiel en de steenspil het meest opvallende. In de blokjes van de Brabantse vlag op de koningsspil hebben militairen van de Royal Artillery tijdens de tweede wereldoorlog hun naam en woonplaats geschreven.

Een oude Fransen-roede doet in deze molen dienst als lange spruit, waarmee het totaal aantal soorten roeden op drie komt: het gevlucht bestaat namelijk uit één roede van het fabrikaat Pot en één van het fabrikaat Derckx.

Biotoop

Sinds lange tijd kent de molen een slechte biotoop, door een omvangrijke bomenrij van zuidwest tot noordwest. De molen kan hierdoor niet altijd draaien en het gevlucht en de staart worden extra belast door de turbulente wind. Niettemin verkeert de molen na een opknapbeurt sinds kort weer in maalvaardige staat. Het molenaarsechtpaar Robbert en Sytske Verkerk laat de molen dan ook regelmatig draaien.

Tekst: Marko Sturm
Foto's: Robbert Verkerk

Molenaars

Robbert en Sytske Verkerk

Mari Goossens

De Korenbloem

Oploo

Type: gesloten standerdmolen
Vlucht: 26,5 m, oud-hollands
Bouwjaar: 1800

Eigenaar: gemeente Sint-Anthonis
Inrichting: één koppel stenen

"De Korenbloem" te Oploo is een gesloten standerdmolen, ingericht voor het malen van graan.

Ligging en biotoop

De ligging van de molen is markant, gelegen in de kom van het dorp aan een plantsoen vlakbij de waterradmolen en de beek de Vloet. In de nabijheid van de molen staan woonhuizen. Van deze huizen heeft de molen betrekkelijk weinig windbelemmering zodat er regelmatig graan gemalen kan worden.

Opbouw

De opbouw van de molen is als volgt: de voet en de vier stiepen zijn omsloten door een stenen achtkantige onderbouw met vier deuren en een paraplu die gedekt is met eiken schaliën. De houten kast met twee verdiepingen is aan drie zijden rood geschilderd en aan de voorkant gedekt met zwart geteerde schaliën. De staart is voorzien van een kruibok die opgebouwd is uit twee kandelaars, twee nonnen, een monnik met twee spaken en een slof met twee treeplanken. De maalinrichting is een koppel zeventiener kunststenen en een kammenluiwerk met varkenswiel. De bovenas is een houten as met gietijzeren insteekkop. Het wiekenkruis heeft een gevlucht van 26,5 meter en is Oudhollands opgehekt. Een interessant gegeven is dat op de vele houten balken oude initialen en inkervingen te zien zijn, de oudste is van het jaar 1757.

Korte geschiedenis

De oorsprong van deze standerdmolen ligt niet in Oploo maar in Den Dungen. Daar is de molen gebouwd in 1747. Tot 1800 heeft de molen daar gedraaid en is toen vervangen door een nieuwe grotere molen. In datzelfde jaar is de oude molen overgeplaatst naar Oploo. Het oprichten van een windmolen in Oploo is waarschijnlijk het gevolg van een te geringe capaciteit van de rosmolen en de watermolen. In de Franse bezettingstijd kon de mulder zijn paarden niet altijd inzetten voor de rosmolen, maar moest deze uitlenen aan de Franse troepen. Met name in de zomerperiode had de beek wel eens te weinig water voor de watermolen.

De laatste vakmolenaar was Tjeu Rutten die er mee maalde tot 1952. In 1968 liet Tjeu Rutten de molen restaureren om hem daarna over te dragen aan de gemeente. De huidige vrijwillige molenaars zijn Piet Geenen en Jan van Riet die geregeld draaien en malen. Zij verrichten het nodige onderhoud om de molen in goede conditie te houden en ze hebben ook de watermolen onder hun beheer. In 1989 is de molen weer gerestaureerd. Men heeft toen ook getracht de standerd weer recht te zetten wat een steeds terugkerend probleem is. Want ook nu weer staat de molen scheef in de zuidwestrichting en heeft men problemen met het kruien omdat de slof de grond raakt. In 1993 is de Stichting Oploose Molens opgericht die het beheer heeft over de beide molens. De bonte knaagkevers dachten ook het beheer over de molens te hebben, maar hebben in 1999 het loodje moeten leggen door een warmtebehandeling tegen insecten. Een van de laatste aanpassingen is het vervangen van de betonnen vloer in de onderbouw door een stenen plaveisel gemaakt van oude waaltjes.

De toekomst voor deze molen ziet er goed uit dankzij de twee molenaars, Stichting Oploose Molens en de gemeente. Er zijn alweer plannen in de maak om de oude potroeden te vervangen door nieuwe. Een molen is en blijft een dynamisch monument.

Tekst: Peter Simons
Foto's: Frits Harteman en Marko Sturm

Molenaars

Piet Geenen

Jan van Riet

Jurgen van Stiphout

De Katwijkse molen te Katwijk
Achtkante stellingmolen
Pagina 6

De Bergzicht te Gassel
Achtkante bergmolen
Pagina 8

De Hoop te Beers
Ronde stenen stellingmolen
Pagina 10

De Mariamolen te Haps
Zeskante bergmolen
Pagina 12

De Korenbloem te Mill
Ronde stenen bergmolen
Pagina 14

De Heimolen te Sint-Hubert
Ronde stenen bergmolen
Pagina 16

De Hamse Molen te Wanroij
Gesloten standerdmolen
Pagina 18

De Luctor et Emergo te Rijkevoort
Ronde stenen stellingmolen
Pagina 20

De Korenbloem te Oploo
Gesloten standerdmolen
Pagina 22

De watermolen te Oploo
Onderslagmolen
Pagina 26

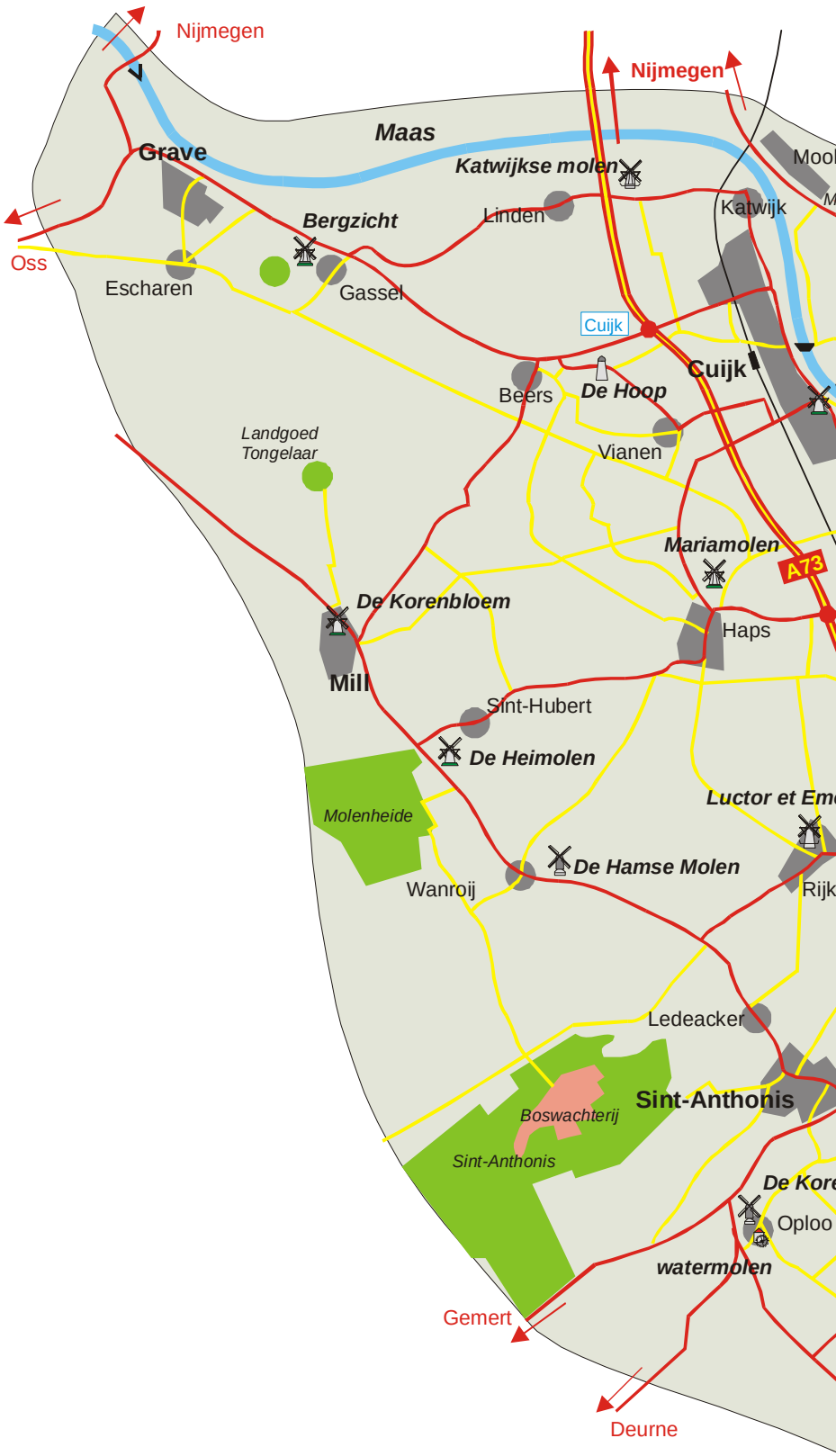

kaart: Marko Sturm

De Bovenste Plasmolen te Plasmolen
Boven- en middenslagmolen
Pagina 28

De Jan van Cuijk te Cuijk
Ronde stenen bergmolen
Pagina 30

De Rust na Arbeid te Ven-Zelderheide
Ronde stenen bergmolen
Pagina 32

De Reus te Gennep
Ronde stenen bergmolen
Pagina 34

De Vooruitgang te Oeffelt
Ronde stenen bergmolen
Pagina 36

De Martinus te Beugen
Ronde stenen bergmolen
Pagina 38

De Gerarda te Heijen
Achtkante bergmolen
Pagina 40

De Nooitgedacht te Afferden
Ronde stenen bergmolen
Pagina 42

De watermolen te Vierlingsbeek
Onderslagmolen
Pagina 44

Watermolen

Oploo

Type: onderslagmolen
Rad: 4,05 m
Bouwjaar: ?

Eigenaar: Gemeente Sint-Anthonis
Inrichting: twee koppels stenen

De watermolen van Oploo heeft geen naam. Het is een onderslagwaterradmolen met de functie om koren te malen.

Ligging en biotoop

De molen is mooi gelegen aan de rand van het dorp op ongeveer tweehonderd meter van de standerdmolen "De Korenbloem". De molen ligt aan de beek de Vloet die op deze plaats een verval heeft van vijfenvijftig centimeter. De watertoevoer is niet ideaal te noemen.

Het gebouw

Het is een uit bakstenen opgetrokken rechthoekig gebouw met een verdieping en zadeldak.
Het dak is gedekt met handgevormde dakpannen. De kieren tussen de dakpannen zijn aan de achterzijde gedicht met stropoppen. Het gebouw is opgedeeld in twee delen, links de opslag en rechts de maalderij. Elk deel heeft een eigen inrijpoort en de opslag een takel met luifel. Het waterrad is van ijzer met ijzeren schoepen. De maalderij heeft twee koppels kunststenen. De opslag is in gebruik als gildenhuis door het St.-Matthiasgilde.

Korte geschiedenis

In het Land van Cuijk is deze watermolen niet de oudste maar wel de enige die maalvaardig is. Het bouwjaar is niet bekend. De oudste datum die in de archieven is gevonden is "anno 1609".
De watertoevoer is nooit groot geweest, in 1649 is er al sprake van de wintermolen. In de wintermaanden als de Peelmoerassen van water verzadigd waren, was er voldoende water om de molen draaiende te houden. In de zomer werd er gemalen met de rosmolen. Pas in 1800 is de standerdmolen opgericht die een paar honderd meter van de watermolen staat. In het begin van de vorige eeuw zag de watermolen er geheel anders uit. De huidige opslag was toen een achtkantig gebouw met een kollergang en een slagblok om olie te persen. Bij de beek stond nog een gebouwtje met een pelsteen er in. In 1919 is dit gewijzigd tot de huidige vorm. De familie Rutten heeft tot 1953 met de watermolen gemalen. In 1967 is er een restauratie uitgevoerd samen met de standerdmolen en zijn de molens overgedragen aan de gemeente Oploo.

De huidige vrijwillige molenaars zijn Piet Geenen en Jan van Riet die geregeld draaien en soms malen. Zij verrichten het nodige onderhoud om de molen in goede conditie te houden, ze hebben ook de standerdmolen onder hun beheer. Het binnenwerk is in 1992 grondig gerestaureerd en een jaar later het waterrad en de kolk. In 1993 is de Stichting Oploose Molens opgericht die het beheer heeft gekregen over de beide molens. Om het waterpeil zelf te kunnen regelen is achter het waterrad een nieuwe klepstuw aangebracht. Een van de laatste aanpassingen is het vervangen van de betonnen vloer in de maalderij door een stenen plaveisel gemaakt van oude waaltjes. En als klap op de vuurpijl heeft het gilde een kruisboogschietbaan aangelegd in de molen. Door twee luiken te maken in de tussenmuur waardoor geschoten kan worden is de volle lengte van molen benut.

De toekomst voor deze molen ziet er goed uit dankzij de twee molenaars, Stichting Oploose Molens en de gemeente.

Tekst: Peter Simons
Foto's: Frits Harteman

Molenaars

Piet Geenen

Jan van Riet

De Bovenste Plasmolen

Plasmolen

Type: boven- en middenslagmolen
Rad: 7,14 m
Bouwjaar: 14e eeuw

Eigenaar: Stichting Bovenste Plasmolen
Inrichting: twee koppels 14'er stenen
benzinemotor fabrikaat Ernst Kook

Ligging van de molen

De Bovenste Plasmolen is gelegen aan St.-Maartensweg 1 te Plasmolen aan de voet van de St.-Maartensberg.

Korte geschiedenis

De oorsprong van de molen moet volgens het informatiebord ergens in de 14e eeuw liggen, hoewel de ankers die op de muur aan de oostzijde van het molengebouw het jaar 1725 weergeven anders zouden doen vermoeden. Zij duiden echter op een jaar waarin de molen verbouwd is. De molen diende oorspronkelijk lange tijd als papiermolen en heeft gedurende zijn bestaan vele eigenaren uit verschillende geslachten gekend. Het laatste geslacht is de familie Verschuer die de molen in 1862 in haar bezit kreeg. Tot 1995 bleef de molen in bezit van deze familie. De laatste eigenaar was Emma van der Biezen-barones Verschuer die de molen dat jaar in de op de linkerpagina genoemde stichting onderbracht.

De molen heeft tot 1846 dienst gedaan als papiermolen. Dat jaar is hij omgebouwd tot korenmolen. Uiteraard heeft ook deze watermolen vele restauraties ondergaan waarbij ook het waterrad verschillende keren in omvang en breedte gewijzigd werd. Zowel een bovenslagrad als een onderslagrad heeft het gehad. Het huidige rad kan zelfs zowel als boven- en middenslagrad dienst doen, hetgeen de molen zo bijzonder maakt.

De wateraanvoer wordt geregeld door een paar waterlopen welke gelegen zijn op de Sint-Jansberg. Deze zorgen ervoor dat de twee molenvijvers die bij de molen gelegen zijn, gevoed worden. Op deze wijze is er de mogelijkheid, al naar gelang de toestand van de waterhuishouding, te kiezen welke wijze van waterkracht zal worden toegepast. Mocht er geen of onvoldoende toevoer van water zijn, dan kan de benzinemotor worden ingeschakeld die aangesloten kan worden op één van de twee koppels stenen.

Diverse molenaars c.q. papiermakers hebben de molen in de loop der tijden bediend. De laatste beroepsmolenaar was Alphons Verouden. Deze is helaas in 1944 door een granaatinslag om het leven gekomen.

De molen die sinds die noodlottige dag stil kwam te staan, kwam in groot verval terecht. Het verval werd zodanig dat men zich afvroeg of het nog ooit iets zou worden. Maar wonderen bleken ook hier te bestaan. Beken werden geschoond en verlegd. De molen, zowel het molengebouw als het gaande werk inclusief het waterrad werd in de periode 1998–1999 door Beijk Molenbouw B.V. gerestaureerd. Op 6 mei 2000 werd de Bovenste Plasmolen na ruim 50 jaar stilstand, door Mevrouw Elly Giesbers-Verouden, dochter van de laatste molenaar, feestelijk geopend.

Tekst: Frits Harteman
Foto's: Frits Harteman en Karel Siebers

Molenaar

Karel Siebers

Jan van Cuijk

Cuijk

Type: ronde stenen bergmolen
Vlucht: 23 m, Van Bussel met remkleppen
Bouwjaar: 1860

Eigenaar: gemeente Cuijk
Inrichting: één koppel 16'er stenen (gatenscherpsel)

Ligging van de molen

De Jan van Cuijk ligt aan de rand van de wijk Padbroek en behoort toe aan het Cuijkse kerkdorp St.-Agatha. Men spreekt echter over de Cuijkse molen, omdat de vroegere bergmolen van Cuijk aan de molenstraat al tijdens de eerste wereldoorlog gesloopt is.

Geschiedenis

Volgens de baard is de Jan van Cuijk in 1860 gebouwd. Bewijzen hiervoor zijn in het gemeentearchief niet te vinden. Pas in 1877 komt de molen voor in de oude stukken. In dat jaar koopt landbouwer Gerard Derks de korenmolen. Hij stond er dus al, zodat het bouwjaar op de baard juist kan zijn. In de jaren hierop kent de molen diverse eigenaars, om uiteindelijk in handen te komen van het geslacht Willems, dat de molen tot in de tweede wereldoorlog in bezit houdt.

De oorlog ging aan de Jan van Cuijk niet geruisloos voorbij. In de meidagen van 1940 kwam de molen onder Duits vuur te liggen en werd de schuur bij de molen in brand gestoken. Dit vuur sloeg over naar de staart van de molen. Molenaar Willems wist uiteindelijk deze brand met lampetkannen te doven, anders was wellicht de molen geheel afgebrand. In 1941 werd de molen gerestaureerd. Hij kreeg hierbij zijn witte uiterlijk en de Van Busssel-stroomlijnneuzen. Het huidige pakhuis werd gebouwd en verving de belt aan de oostzijde. Op 21 november 1942 werd de molen heropend. In ditzelfde jaar overleed molenaar Petrus Willems.

Op 15 juni 1943 nam Sjef Kessels, de grootvader van een van de huidige molenaars Stefan Willems, de molen over, als huurder.
Mulder Kessels had niet lang plezier van de molen. Tijdens de geallieerde operatie Market Garden wisten Amerikaanse paratroepen van de 82e parachutebrigade Cuijk snel te veroveren. De overzijde van de Maas bleef echter in Duitse handen. Van achter de spoorlijn beschoot de Amerikaanse artillerie Mook aanhoudend. Op hun beurt beschoten de Duitsers Cuijk van over de Maas.

De korenmolen Jan van Cuijk, die dicht aan de Maas ligt, kreeg enkele voltreffers te verwerken tijdens de eerder genoemde gevechten. Deze veroorzaakten twee grote gaten in de molenromp en vernietigden bijna het gehele binnenwerk. Het wiekenkruis, dat net nieuw was, en de kap bleven gelukkig onbeschadigd. Wel was het een wonder dat de romp niet in elkaar zakte. Na de oorlog werd de schade snel hersteld. De stroomlijnneuzen werden nu uitgerust met remkleppen. In deze zelfde periode kocht molenaar Kessels de molen. Sjef Kessels hield de molen draaiende tot 6 september 1971. Toen was het voor hem niet meer mogelijk om de molen te onderhouden, en schoot de gemeente Cuijk te hulp door de inmiddels op de monumentenlijst geplaatste molen te kopen.

Vrijwillige molenaars

In 1977 komt vrijwillig molenaar Nick Wortman op de Jan van Cuijk. Samen met Sjef Kessels verzorgt hij de opleiding voor zestien vrijwillig molenaars.

Na het overlijden van mulder Kessels, in 1978, neemt Nick Wortman het beheer over. De tweede geslaagde vrijwilliger Ben Verheijen neemt vervolgens in 1981 het beheer van Wortman over.
In 2001 kwam Stefan Willems op de Jan van Cuijk als molenaar.

Tekst en foto's: Stefan Willems

Molenaars

Ben Verheijen

Stefan Willems

Rust na Arbeid

Ven-Zelderheide

Type: ronde stenen bergmolen
Vlucht: 24,20 m, Van Bussel met remkleppen
Bouwjaar: 1881

Eigenaar: Ludger Pauls
Inrichting: één koppel stenen

Sinds 1881 staat in het dorp Ven-Zelderheide de bergmolen “Rust na Arbeid”. Helaas is gedurende de laatste decennia het eerste gedeelte van de naam meer van toepassing dan het laatste, omdat de molen na het stilleggen van het commerciële maalbedrijf niet door vrijwilligers in bedrijf is genomen. Na het verwijderen van het gevlucht in 1987 hebben molenliefhebbers zich ongetwijfeld afgevraagd of het nog goed zou komen met deze molen. Bij het samenstellen van dit nummer kunnen we gelukkig vrijwel met zekerheid melden dat er weer met de molen gewerkt zal worden, omdat deze momenteel op initiatief van eigenaar-molenaar Ludger Pauls en de Molenstichting gemeente Gennep gerestaureerd wordt. Deze restauratie wordt uitgevoerd door molenmakersbedrijf Beijk te Afferden.

Korte geschiedenis

De “Rust na Arbeid” is gebouwd door Eduard Benedictus van den Boogaard en kreeg bij de bouw drie koppels stenen. Nadat in 1911 bij een onweersbui de houten askop afbrak, werd de molen voorzien van een gietijzeren bovenas van Prins van Oranje, No. 1186. In 1943 doet het systeem-Van Bussel zijn intrede op deze molen, in 1958 worden tevens remkleppen aangebracht.
In 1969 moet de laatste eigenaar-molenaar Ad Kock het maalbedrijf om gezondheidsredenen stilleggen, waarop pottenbakker Jakobs de molen koopt. Via twee andere eigenaren komt de molen uiteindelijk in handen van Ludger Pauls.

Bijzonderheden van de molen

De molen is ongeveer voor de helft omgeven door een pakhuis, dat vandaag de dag dienst doet als woning. Als de molen straks gereed is, zal de staart zonder twijfel het opvallendste deel zijn. Bij deze molen gebruikt men namelijk geen normale stut om het raggen van de staart tegen te gaan, maar een met de schoren verbonden rol steunt tegen een speciaal op de molenromp aangebrachte band.

Restauratie

Bij de huidige restauratie zijn onder andere de voeghouten gerestaureerd met epoxy en de windpeluw is vernieuwd. Het binnenwerk van de molen is grotendeels behouden. Opvallend zijn hier de bonkelaar en het bijzonder geconstrueerde bovenwiel. De kruisarmen zitten op een unieke manier in elkaar gewerkt, om vervorming van het bovenwiel tegen te gaan.
In de molen is nog maar één van de drie koppels stenen aanwezig, dit zal worden gerestaureerd om de molen maalvaardig te maken.

In 1952 is een restauratie uitgevoerd door de Friese molenmaker Westerga Wolvega, waarbij een aantal streekkenmerken van de molen verloren zijn gegaan. Door uitvoerig onderzoek van Ludger Pauls konden onder andere de oorspronkelijke vorm van de baard en de kleuren van de molen achterhaald worden. De molen zal uitgevoerd worden in donkergroen met gebroken wit, met zwarte schoren (met witte kop) en aluminiumkleurige roeden, die qua kleur goed aansluiten bij de Van Bussel-neuzen. Op het uiteinde worden deze opgesierd met rood-wit-blauw.

In een volgend nummer van dit tijdschrift komen wij hopelijk wat uitvoeriger terug op deze molen. Als de molen weer in bedrijf is, stelt molenaar Ludger Pauls uw bezoek aan de molen als vanzelfsprekend op prijs.

Tekst: Marko Sturm
Foto’s: Ludger Pauls en Marko Sturm

Molenaar

Ludger Pauls

De Reus

Gennep

Type: ronde stenen bergmolen
Vlucht: 27,06 m, oud-hollands
Bouwjaar: 1847

Eigenaar: Jan Coopmans
Inrichting: één koppel stenen

Bij sommige molens is niet direct duidelijk waarom ze een bepaalde naam hebben meegekregen. Bij de molen van Gennep is het tegendeel echter waar, iedereen die deze molen van dichtbij aanschouwt, begrijpt direct waarom de naamgever voor de naam “Reus” gekozen heeft. Met zijn vlucht van 27,06 meter is de molen zeer fors en dat heeft niet alleen op de vlucht betrekking, maar op de gehele uitvoering van de molen.

Geschiedenis

De molen aan de Ottersumseweg (vroeger Nieuwenweg) stamt uit 1850 en diende als vervanging voor de molen op de “Molenberg” te Gennep, die in 1845 door brand verloren ging. De eerste molenaar, Cornelis van den Boogaard, vertrok in 1876 naar zijn nieuwe molen “Rust na Arbeid” te Ven-Zelderheide. Latere molenaars/eigenaars waren achtereenvolgens Hendrik Wilhelm Willemsen, Jean Coopmans en de huidige eigenaar Jan Coopmans.

Reeds in 1880 deed in deze molen een stoommachine met een enkele maalstoel zijn intrede. In een later stadium werd ook electrisch gemalen, maar uit kostenoogpunt bleef het aantrekkelijk om op windkracht te malen. Hierdoor is deze molen tussen 1943 en 1970 uitgerust geweest met het systeem-Van Bussel.

Beheer van de molen

De huidige eigenaar Jan Coopmans heeft het molenaarsbedrijf in de molen uitsluitend met behulp van een in 1948 geplaatste electrische maalstoel en een hamermolen van 1952 uitgeoefend. Desalniettemin heeft hij, onder meer met de hiervoor beschikbare subsidies, de windmolen altijd zo goed mogelijk laten onderhouden. Tegenwoordig is de molen in beheer van een stichting, samen met de andere molens binnen de gemeente Gennep, te weten de molens te Ven-Zelderheide en Heijen. Op deze manier kunnen meer subsidies verkregen worden en kunnen grote financiële lasten gespreid worden.

Vrijwillig molenaars

In een jubileumnummer als dit blad mag niet onvermeld blijven dat Nick Wortman, vrijwillig molenaar van het eerste uur, de Gennepse molen als instructiemolen gebruikt heeft en zo in deze regio een begin gemaakt heeft met de opleiding tot vrijwillig molenaar.
Na de laatste restauratie, die eind 2001 voltooid is, laat Harry Kaak de molen regelmatig draaien.

Inrichting van de molen

In het verleden heeft de molen drie koppels stenen gehad: één voor tarwe, één voor rogge en één voor veevoer. Helaas is daar nu nog maar één koppel van over, terwijl er toch ruimte genoeg zou zijn voor een tweede. Verder is het binnenwerk sinds de laatste restauratie prima in orde. We hopen dat de Reus er nog jaren tegen kan.

Tekst: Marko Sturm
Foto’s: Jan Coopmans en Marko Sturm

Molenaars

Jan Coopmans

Harry Kaak

De Vooruitgang

Oeffelt

Type: ronde stenen bergmolen
Vlucht: 26 m, oud-hollands
Bouwjaar: 1913/1987

Eigenaar: gemeente Boxmeer
Inrichting: één koppel 16’er kunststenen

Ligging en biotoop

De molen is gelegen ten noorden van het dorp aan de Molenstraat. De biotoop is van ZW tot NO goed te noemen en voor wat de rest betreft redelijk.

Geschiedenis

Molen “de Vooruitgang” is gebouwd in 1913–1914 door Joseph Manders, leerlooier uit Cuijk, als windgraanmolen en motormaalderij. In de periode 1937 tot 1955 stond op de baard “Zaaierslust”.

In Oeffelt waren vroeger 2 molens. De andere was de molen van Gerrits. Hiervan is bekend dat deze gebouwd is in 1862. Door oorlogsgeweld is de molen zwaar beschadigd in 1944 en uiteindelijk gesloopt in 1955.

de molen kreeg als eerste het fokwiekensysteem

Na de oorlog werd “De Vooruitgang” hersteld van de oorlogsschade en in 1946 is het wiekenkruis als eerste in Nederland voorzien van het door ir. Fauel ontworpen fokwiekensysteem.
Na het overlijden van Joseph Manders in 1947 is het bedrijf voortgezet door de weduwe J. Manders en Zonen, Jules en Josef.

In 1953 is de molen onttakeld, waarbij de as en roeden zijn verkocht voor gebruik in de molen te Kampen.

de verwoeste molen is op initiatief van Theo van Bergen herbouwd

Daarna werd in 1954 in de romp een elektrische bloemmaalderij ingericht. Dit mocht niet lang duren, want in hetzelfde jaar is het bedrijf volledig uitgebrand.
Daarna heeft de molen enkele decennia als stomp in het landschap gestaan.

In 1973 kwam huidig vrijwillig molenaar Theo van Bergen met plannen tot herbouw van de molen. Na aankoop van de romp door de gemeente Oeffelt en veel lobbyen kon in 1986 een begin gemaakt worden met de restauratie. Deze werd volledig uitgevoerd door molenmaker Coppes uit Bergharen.
In 1987 kon de molen weer draaivaardig in gebruik genomen worden.
Het binnenste van de molen werd in 1993 weer compleet gemaakt met een koppel 16’er kunststenen. De molen is nu geheel maalvaardig.

Thans wordt de molen wekelijks gedraaid door de vrijwillig molenaars Theo van Bergen en John Houben.
Tevens is de molen in gebruik als instructiemolen voor de opleiding van leerlingen tot vrijwillig molenaar.

Tekst: John Houben
Foto’s: Theo van Bergen en F. v.d. Water

Molenaars

Theo van Bergen

John Houben

Martinus

Beugen

Type: ronde stenen bergmolen
Vlucht: 24,2 m, Van Bussel met remkleppen
Bouwjaar: 1868

Eigenaar: gemeente Boxmeer
Inrichting: twee koppels 16’er kunststenen

Ligging en biotoop

De molen is gelegen aan de noordwestrand van Beugen aan de Molenstraat. Alleen van ZW tot NW heeft de molen een redelijke windvang, voor het overige staat hij ingebouwd.

Korte geschiedenis

De molen is in 1868 door Bartholomeus Heijs gebouwd. Om hiervoor een vergunning te krijgen had nogal wat voeten in aarde. Maar uiteindelijk is de molen er gekomen. Bij de bouw hiervan is gebruik gemaakt van een aantal onderdelen die afkomstig blijken te zijn van een wipmolen. De ouderdom van bijv. de draagbalk welke indertijd dienstgedaan heeft als hoekstijl van de ondertoren, bleek na dendrochronologisch onderzoek te stammen uit 1706. De constructie van het bovenwiel verwijst eveneens naar het begin van de 18e eeuw. Afgezien van deze molen had Beugen nog een standerdmolen welke gelegen was aan de westzijde van Beugen, bij de huidige spoorlijn. Op een gegeven ogenblik waren beide molens in bezit van de familie Heijs. De standerdmolen was in verband met de economische omstandigheden voor windmolens in die tijd, gedoemd het malen op de wind te staken en met het daardoor te verwachten verval in 1955 omgetrokken. De molen werd door de toenmalige eigenaar Groothusen aan de gemeente Boxmeer te koop aangeboden doch deze had daar toen geen belangstelling voor. Gelukkig is dit lot de Martinus bespaard gebleven. Ook zijn bestaan is op een gegeven moment niet vlekkeloos verlopen. Gelukkig heeft de gemeente Boxmeer deze molen wel overgenomen van eigenaar Arnold van den Berg en hem door een grondige restauratie door de firma Beckers uit Bredevoort in 1979 voor volledig verval behoed. Bij deze restauratie zijn echter een paar ingrepen gedaan waarvan je in de huidige tijd niet vrolijk van zou worden maar waar men toen niet van wakker lag. Zo is de beltdeur op het oosten dichtgemetseld en zijn een aantal luiken vervangen door ramen. Inmiddels was ook de diesel voor de sloop verkocht. Na deze restauratie werd er weer gemalen en gedraaid door de voormalige mulder Gerrit van de Berg en vrijwillig molenaar Theo van Bergen. Bij deze gelegenheid kreeg de molen zijn huidige naam “Martinus”, genoemd naar de vader van Gerrit die de molen in 1923 van de familie Heijs had overgenomen. De molen heeft ook nog een periode Zeldenrust geheten maar zeer lange tijd was hij naamloos. Na het gereedkomen van molen “de Vooruitgang” in Oeffelt, ging Theo van Bergen op deze molen draaien. Zijn plaats werd vervolgens ingenomen door Hans Heijs en Frits Harteman. Later kwam daar op jeugdige leeftijd Marko Sturm als leerling bij. In de loop der tijd ging het met de conditie van de molen langzamerhand achteruit en zo kwam het moment dat om ongelukken te voorkomen de molen stilgezet moest worden. Een uitgebreide restauratie volgde, die in 2000 met de restauratie van het muurwerk werd afgesloten. De molen had ooit een tweede koppel stenen. Dit koppel is er in het verleden uitgesloopt. Maar door eigen werkzaamheden en veel hulp van collegamolenaars in het Land van Cuijk is men er in geslaagd weer een tweede koppel stenen in de molen te krijgen. Afgezien van een paar restanten van het lichtwerk en het steenrondsel van het verdwenen koppel, zijn een aantal onderdelen afkomstig van andere molens. Door dit tweede koppel stenen heeft de molen weer het aanzien van een complete molen gekregen. Nu nog de beltdeur op het oosten terug zien te krijgen. Het steenrondsel van het tweede koppel heeft 30 staven en de overbrengingsverhouding is 1 : 5,92.

Tekst en foto’s: Frits Harteman

Molenaars

Frits Harteman

Hans Heijs

Marko Sturm

Ludger Pauls

Uschi Möhrer

Ludwig van der Grinten

Gerarda

Heijen

Type: achtkante bergmolen
Vlucht: 24 m, Van Bussel
Inrichting: één koppel stenen

Eigenaar: gemeente Gennep
Bouwjaar: 1850 in Friesland
1950 in Heijen

De achtkante bergmolen Gerarda te Heijen, vernoemd naar de vrouw van de laatste beroepsmolenaar, is met zijn rieten bedekking een opvallende verschijning in Limburg. Het achtkant is dan ook niet oorspronkelijk in deze streek gebouwd, maar de molen is "geïmporteerd" uit andere streken.

De voorganger van de huidige Gerarda was een ronde stenen bergmolen, in 1862 gebouwd door Jan Mathijs Clevers. In 1925 werd deze molen door brand verwoest, waarna hij opnieuw opgebouwd werd. Tijdens de tweede wereldoorlog (1944) wordt de molen door de Duitsers opgeblazen, waarna molenaar Kessels zijn bedrijf voort moest zetten met een ruwoliemotor onder in de molenberg. Omdat na de oorlog de omgeving van Heijen nog niet aangesloten is op het electriciteitsnet, besluit Kessels weer een complete windmolen op te laten bouwen. Molenmakersbedrijf Beijk verhuist hierop de achtkante korenmolen van Hierden naar Heijen.

het achtkant staat op zijn derde standplaats

Het is lange tijd onduidelijk geweest of het achtkant van Hierden afkomstig was uit Groningen of Friesland. Er waren zelfs bronnen die vermeldden dat de molen oorspronkelijk uit de Wassenaarsepolder bij Leimuiden kwam en via de veenpolder bij Echten (Friesland) naar Hierden verhuisd was. Naar aanleiding van reacties op een artikel in Molenvriend nummer 46, heeft de redactie contact opgenomen met Jan Hofstra, die deze zaak tot op de bodem uitgezocht heeft. Aan de hand van onder andere het nummer van de Van Enthoven-bovenas, kon men achterhalen dat de molen in het 4e en 5e veendistrict te Friesland gebouwd is als poldermolen [Molenwereld, jaargang **5**, 300 (2002)]. Na de komst van stoombemaling wordt het achtkant aangekocht om in Hierden dienst te doen als korenmolen. Na de overplaatsing naar Heijen (in 1950) staat deze molen dus op zijn derde standplaats.

In het interieur van de Gerarda is nog te zien dat hij ooit als poldermolen dienst heeft gedaan. Een deel van de balken op de meelzolder is namelijk geschilderd, omdat een deel van deze zolder de woning voor het molenaarsgezin vormde. Verder zijn er nog een aantal karakteristieke kenmerken uit het bestek van de veenpoldermolens terug te vinden: de molen heeft een conisch werk bij de overbrenging van bovenwiel op bonkelaar en de vang vertoont sporen van een teenstuk, dit is een soort "hulpstut" die bij een Vlaamse vang toegepast wordt.
Het meest opvallende aan de molen zijn alle resten van kruiwerken die er te vinden zijn: er zijn resten van neutenkruiwerk en rollenkruiwerk, terwijl de molen nu een Engels kruiwerk heeft.

Voor de laatste restauratie van 2002 telde deze molen een groot aantal hergebruikte roeden, de staart, lange spruit en korte spruit waren namelijk vervaardigd uit oude Pot- en Fransen-roeden. Bij de restauratie zijn deze echter allemaal vervangen door houten exemplaren.

Tekst en foto's: Marko Sturm

Molenaars

Harry Kaak

Frank Heeren

Nooitgedacht

Afferden

Type: ronde stenen bergmolen
Vlucht: 25,2 m, fokwieken met remkleppen
Bouwjaar: 1883/1958

Eigenaar: Harrie Beijk
Inrichting: één koppel kunststenen
dubbele maalstoel met motor

Ligging en biotoop

De molen is op een natuurlijke heuvel in het Noord-Limburgse Afferden aan de Rimpelt in een mooi gebied gelegen. Er staan echter wat de molen betreft te veel bomen, zoveel dat er bij een uit zuid - zuidwestelijke richting komende wind nauwelijks nog te draaien valt.

Korte geschiedenis

Vanaf het begin van de 18e eeuw hadden de graven woonachtig op het kasteel Bleijenbeek een standerdmolen in hun bezit welke molen op een kaart van 1820 staat aangegeven als Bliënbekse Mühle. Buiten het vele dat zij reeds bezaten, hadden zij ook nog het recht op de wind, zodat de molen een banmolen moet zijn geweest voor de bewoners in de omstreken. Deze molen brandde in 1882 door blikseminslag af. In die tijd was Frans van Lierde de molenaar. Voor de verbrande standerdmolen kwam een nieuwe molen in de plaats. Deze werd in 1883 aan de Rimpelt gebouwd. Het was een stenen molen die nog enige jaren door Van Lierde bemalen werd. Zoals gewoonlijk kwamen er nieuwe pachters en andere molenaars. Na Van Lierde kwam de molen tot 1976 in bezit van de familie Van de Berg. In het laatste oorlogsjaar – eind 1944 – wordt de molen door de Duitsers opgeblazen.

In 1958 wordt op de fundamenten van de opgeblazen molen weer een nieuwe molen gebouwd bij welke gelegenheid de molen die tot nog toe naamloos was, zijn huidige naam gekregen heeft. De bouwers waren Hub Beijk en zijn zwager Chris van den Berg. Bij de bouw werd gebruik gemaakt van oude onderdelen welke afkomstig waren van de Sint-Josephmolen te Heide. Het betrof hier de wieken, een gedeelte van het gaande werk en de kap, deze onderdelen waren oorspronkelijk afkomstig uit de Gasthuismolen te Tiel. Afgezien van de oude onderdelen kan men dus wel stellen dat de “Nooitgedacht” tot de jongste molens van de streek gerekend mag worden.

Toen malen op windkracht niet meer lonend bleek te zijn, werden de activiteiten gestaakt. Enkele jaren later ontstond het plan om de molen te verbouwen tot pottenbakkerij. Het verzoek om een vergunning hiervoor wordt in 1971 afgewezen omdat de molen een beschermd monument is. In 1976 wordt de molen door Chris van de Berg verkocht aan E. Donné. De molen wordt intussen draaiende gehouden door Harrie Beijk. In 1977 wordt weer een verzoek ingediend om de molen te verbouwen, ditmaal tot woonhuis en wederom wordt dit afgewezen. In 1978 kan er door de slechte toestand van het gevlucht niet meer met de molen gedraaid worden waarna deze te koop wordt aangeboden. Harrie Beijk koopt de molen in 1984 en restaureert hem in de loop van de tijd tot een draai- en maalvaardige molen. De oude Pot-roeden hebben plaats gemaakt voor nieuwe roeden van het fabrikaat Derckx. Had het oude gevlucht nog het Van Bussel-wieksysteem, nu zijn er fokken toegepast. Al met al is het maar goed dat indertijd de aangevraagde vergunningen tot verbouwingen geweigerd zijn daar nu op 30 april 1991 onder grote belangstelling – het was immers ook Koninginnedag – de officiële opening plaats kon vinden van een molen die, zoals alle andere molens, een sieraad voor de streek is.

Tekst: Frits Harteman
Foto’s: Harrie Beijk en Marko Sturm

Molenaars

Harrie Beijk

Joost Schoenmakers

Watermolen

Vierlingsbeek

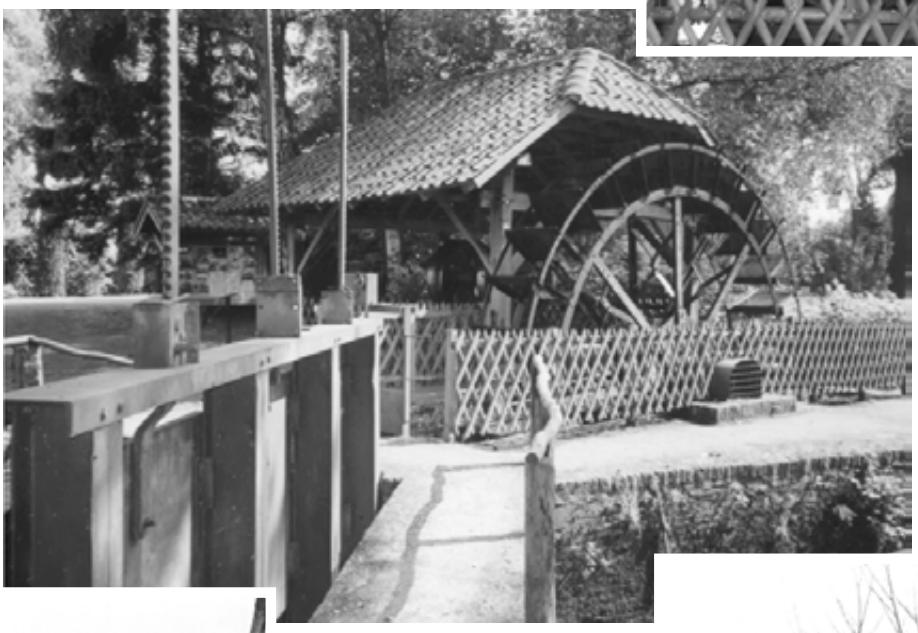

Type: onderslagmolen
Rad: 6 m
Bouwjaar: circa 1300

Eigenaar: Harry Kaanen
Inrichting: bij het rad staat een oude kollergang

Type en huidige functie

Het ijzeren schoepenrad met een diameter van 6 meter is in 1910 gemaakt door de firma Gebr. Fransen te Vierlingsbeek. Het drijft een kollergang aan die oorspronkelijk gebruikt is om de melasse van de suikerbieten in het meel te persen dat bestemd was voor de vervaardiging van veekoeken.

Ligging

Het rad met sluizen is gelegen aan de Molenbeek waar deze ten zuiden van Vierlingsbeek de Provincialeweg naar Maashees kruist.

Het rad deed oorspronkelijk zijn werk voor de watermolen, totdat in het najaar van 1944 deze molen door oorlogsgeweld werd vernield. Als herinnering aan de molen werden de sluizen in 1970 hersteld en het gerestaureerde schoepenrad in de beek geplaatst. 25 jaar later, om precies te zijn 10 juni 1995 is het rad aangesloten op een kollergang. Deze kollergang is overkapt door een bijpassend pittoresk gebouwtje alwaar het geheel een drukbezochte toeristische bezienswaardigheid is.

Korte geschiedenis van de watermolen

Voor zover bekend is de eerste vermelding van de watermolen in 1446, hoewel wordt aangenomen dat zijn ouderdom teruggaat tot omstreeks 1300. Gedurende lange tijd zijn de Graven van Cuijk eigenaar van de molen geweest. Bekend is dat de molen in de loop der tijden een paar maal vernieuwd c.q. opnieuw gebouwd is in verband met brand c.q. verval namelijk in 1531 en 1672. Ook verbouwingen aan de molen en de sluizen waren aan de orde. Had de molen b.v. in zijn beginperiode een met riet bedekt dak, later is dit vervangen door een pannnendak. Door zijn omvang kon hij gerekend worden tot de grootste stenen molens in Zuidoost Brabant. De molen had 3 koppels stenen. Door uitbreiding van het molenhuis in 1918 werd de

zijn schoepenrad en sluizen herinneren nog aan zijn bestaan

capaciteit uitgebreid. Er kwam een vierde koppel bij dat werd aangedreven door een Lister-zuiggas-motor. Dit had bovendien als voordeel dat er ook gemalen kon worden als dit bij een hoge waterstand van de Maas met het rad niet mogelijk was.

Na de Franse tijd is de molen in 1822 in bezit gekomen van de familie Kaanen die tot het najaar van 1944 met de molen gewerkt heeft. Toen sloeg het noodlot zoals bij veel molens in onze regio in de vorm van oorlogsgeweld toe. De molen werd totaal vernietigd en alleen zijn schoepenrad en de sluizen herinneren nog aan zijn bestaan. Er is nog met de gedachten gespeeld om de molen weer in zijn oorspronkelijke staat op te bouwen, maar het is er helaas niet van gekomen.

Tekst: Frits Harteman
Foto's: Harry Kaanen

Molenaar

Harry Kaanen

Molenbezoek in de regio

Ronde stenen bergmolen "Nooitgedacht" te Afferden
Openingstijden: geen vaste openingstijden
Eigenaar: Harrie Beijk
Telefoonnummer(s): 0485-531910

Ronde stenen bergmolen "Martinus" te Beugen
Openingstijden: zaterdagmiddag van 14:00 tot 17:00 uur
Molenaar(s): Frits Harteman; Hans Heijs; Marko Sturm en Ludger Pauls
Telefoonnummer(s): resp. 0485-572271; 0485-577330; 0485-573616 en 0485-515789

Ronde stenen bergmolen "Jan van Cuijk" te Cuijk
Openingstijden: zaterdagmorgen van 09:00 tot 12:00 uur
Molenaar(s): Ben Verheijen en Stefan Willems
Telefoonnummer(s): resp. 0485-313298 en 0485-318028

Achtkante bergmolen "Bergzicht" te Gassel
Openingstijden: zaterdag van 10:00 tot 17:00 uur, diverse doordeweekse dagen
Molenaar(s): Jan van Haren en Mari Goossens
Telefoonnummer(s): resp. 0486-472419 en 0485-573815

Ronde stenen bergmolen "De Reus" te Gennep
Openingstijden: woensdagmiddag van 13:00 tot 16:00
Molenaar(s): Harry Kaak en Jan Coopmans
Telefoonnummer(s): resp. 0485-516619 en 0485-511760

Zeskante bergmolen "Mariamolen" te Haps
Openingstijden: zondagmiddag van 15:00 tot 18:00 uur
Molenaar(s): Don Werts
Telefoonnummer(s): 0485-322460

Achtkante bergmolen "Gerarda" te Heijen
Openingstijden: zaterdagmiddag van 13:00 tot 16:00 uur
Molenaar(s): Harry Kaak en Frank Heeren
Telefoonnummer(s): resp. 0485-516619 en 0485-576869

Achtkante stellingmolen te Katwijk
Openingstijden: zaterdagmorgen van 09:30 tot 12:30 uur
Molenaar(s): Peter Simons en Hans Selten
Telefoonnummer(s): resp. 0485-313673 en 0485-453608

Ronde stenen bergmolen "De Korenbloem" te Mill
Openingstijden: niet geopend voor bezoek (in restauratie)
Molenaar(s): geen

Ronde stenen bergmolen "De Vooruitgang" te Oeffelt
Openingstijden: zaterdagmorgen van 10:00 tot 13:00 uur (winter) of 9:00 tot 12:00 uur (zomer)
Molenaar(s): Theo van Bergen en John Houben
Telefoonnummer(s): resp. 0485-361718 en 0485-320994

Standerdmolen "De Korenbloem" te Oploo
Watermolen te Oploo
Openingstijden: zaterdagmorgen van 09:00 tot 12:00 uur
Molenaar(s): Jan van Riet en Piet Geenen
Telefoonnummer(s): resp. 0485-383551 en 0485-382891

"De Bovenste Plasmolen" te Plasmolen
Openingstijden: iedere tweede zaterdag van de maand van 11:00 tot 16:00 uur (van mei tot en met oktober)
Molenaar(s): Karel Siebers
Telefoonnummer(s): 024-6963357

Ronde stenen stellingmolen "Luctor et Emergo" te Rijkevoort
Openingstijden: zaterdagmiddag van 14:00 tot 17:30 uur
Molenaar(s): Robbert en Sytske Verkerk; Mari Goossens
Telefoonnummer(s): resp. 0485-313647 en 0485-573815

Ronde stenen bergmolen "De Heimolen" te Sint-Hubert
Openingstijden: zaterdagmiddag van 14:00 tot 17:00 uur
Molenaar(s): Harry Daverveld en Mart Deelder
Telefoonnummer(s): 0485-453353 en 0346-213165

Ronde stenen bergmolen "Rust na Arbeid" te Ven-Zelderheide
Openingstijden: geen vaste openingstijden (in restauratie)
Molenaar(s): Ludger Pauls
Telefoonnummer(s): 0485-515789

Standerdmolen "De Hamse Molen" te Wanroij
Openingstijden: zaterdag van 10:00 tot 14:00 uur
Molenaar(s): Jan Selten; Jos Verberk en Walter Cornelissen
Telefoonnummer(s): resp. 0485-452587; 0485-578243 en 0485-478818

N.B. De openingstijden zijn slechts een indicatie. In sommige gevallen is/zijn de molenaar(s) niet of op een ander tijdstip aanwezig. Wilt u zeker zijn van een bezoek aan de molen, dan adviseren wij u telefonisch contact op te nemen met de desbetreffende molenaar(s).

(advertentie)

van Eeten & Reijs Notarissen
Lid s.w.v. Land van Cuijk

Postadres: Postbus 11, 5450 AA MILL
Kantooradres: Oranjeboomstraat 3, MILL, Tel. 0485 - 451276 fax 454063

(advertentie)

BEIJK
molenmakers
houtrestaurateurs

Beijk Molenbouw BV
Rimpelt 15a
5851 EK AFFERDEN
tel. 0485-531910
fax 0485-532305

(advertentie)

Als je vooruit wilt in de veehouderij,
kom dan eens met Hendrix praten.

Natuurlijk moet uw voerleverancier verstand hebben van voer. Maar hij moet ook met verstand van zaken kunnen meepraten over huisvesting, gezondheid, bedrijfsontwikkeling en milieu. Want uw bedrijfsresultaten hangen van veel meer af dan van voer alleen.
De Legpluimveegroep durft verder te kijken dan het voer dat zij leveren. Zij hebben een praktische kijk op hoe je een boerenbedrijf gezond kunt houden, nu én in de toekomst. Dat wordt des te belangrijker nu het er steeds meer om draait om de kosten te beheersen.

Hendrix
Legpluimveegroep
Hoofdstraat 4
6598 AD Heijen
telefoon 0485-490777
a nutreco company